

UCHWAŁA

Dnia 15 marca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marta Romańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Władysław Pawlak

SSN Karol Weitz

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie z powództwa T. B.
przeciwko Stowarzyszeniu (...) z siedzibą w W.
o ochronę praw autorskich,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 15 marca 2018 r.
zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w (...)
postanowieniem z dnia 5 września 2017 r., sygn. akt I ACa (...),

"Czy twórca krótkiego animowanego utworu audiowizualnego może dochodzić od właściwej organizacji zbiorowego zarządzania zapłaty wynagrodzenia przewidzianego w art. 70 ust. 2(1) pkt 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (t.j. Dz.U. 2017, poz. 880 ze zm.), jeżeli przyjęte uchwałą tej organizacji zasady repartycji nie przewidują wynagrodzenia za ten rodzaj utworów audiowizualnych?"

podjął uchwałę:

Twórca danego rodzaju utworu audiowizualnego może dochodzić od właściwej organizacji zbiorowego zarządzania zapłaty wynagrodzenia przewidzianego w art. 70 ust. 2¹ pkt 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. 2017 r. poz. 880) także wtedy, gdy przyjęte uchwałą tej organizacji zasady repartycji nie przewidują wynagrodzenia za ten rodzaj utworów audiowizualnych.

UZASADNIENIE

T. B. wniósł o zasądzenie od Stowarzyszenia (...) w W. kwoty 10.000 zł jako wynagrodzenia za nadawanie utworów audiowizualnych – filmów animowanych, które wykonał dla Programu (...) S.A., na podstawie umów zawartych między tą spółką a „P.” S.A. Roszczenie wywodził z art. 17, 21, 70 ust. 2¹ i 3 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 880 ze zm.; dalej: „pr. aut.”).

Pozwany Stowarzyszenie (...) wniósł o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 5 stycznia 2016 r. Sąd Okręgowy w W. oddalił powództwo. Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 11 sierpnia 2008 r. Telewizja (...) S.A. oraz pozwany podpisali umowę generalną określającą m.in. wysokość i sposoby wypłaty wynagrodzeń bieżących i zaległych za okres od dnia 1 stycznia 2004 r. do dnia 6 czerwca 2007 r. dla współtwórców utworów audiowizualnych z tytułu ich nadawania przez Telewizję (...) S.A. drogą bezprzewodową, przewodową i satelitarną w telewizji oraz w sieciach szerokopasmowych. Umowa dotyczyła „utworów audiowizualnych” będących filmami fabularnymi kinowymi, filmami fabularnymi telewizyjnymi, fabularnymi serialami, filmami i serialami animowanymi, filmami i serialami dokumentalnymi i paradokumentalnymi, telenowelami, sitcomami oraz teatru telewizji, natomiast nie obejmowała reklam, video-clipów i teledysków.

Uprawnionymi do dodatkowych wynagrodzeń według tabel i stawek określonych przez pozwanego w regulaminie repartycji dodatkowych wynagrodzeń reżyserów, autorów scenariusza, operatorów obrazu i scenografów za nadania telewizyjne Telewizji (...) S.A. są w szczególności polscy i zagraniczni twórcy: reżyserzy filmów oraz seriali fabularnych, dokumentalnych oraz animowanych, a także autorzy scenariusza.

Na podstawie umowy z dnia 16 listopada 2010 r. powód powierzył pozwanemu w zarząd autorskie prawa majątkowe współtwórcy utworów audiowizualnych w zakresie praw reżysera, twórcy scenariusza i scenografa. Strony przyjęły, że podział wynagrodzeń przez pozwanego i ich wypłacanie powodowi będzie dokonywane zgodnie z zasadami repartycji przyjętymi przez pozwanego po potrąceniu kosztów inkasa.

Na podstawie umów z dnia 31 marca 2010 r., z dnia 2 czerwca 2010 r., z dnia 24 listopada 2010 r., z dnia 15 marca 2011 r. Telewizja (...) S.A. zamówiła u „P.” Sp. z o.o. realizację uniwersalnej oprawy graficznej Programu (...) oraz opraw graficznych „L.”, „J.”, „Z.”, składających się z elementów graficznych udźwiękowionych muzyką ilustracyjną oraz kilkudziesięciu krótkich filmów animowanych. W każdej z umów wskazano powoda jako reżysera krótkich filmów animowanych oraz sprawującego nadzór reżyserski nad wszystkimi elementami graficznymi oprawy. W wykonaniu umów powód wyreżyserował krótkie utwory animowane, sprawował także nadzór reżyserski nad wszystkimi elementami graficznymi oprawy. Jako reżyser odpowiadał za wizję całego przedsięwzięcia, przekazywał stosowne uwagi grafikom współpracującym nad projektem oraz koordynował pracę zespołu. Powód formułował osobne fabuły do każdego filmu, a także tworzył scenariusz, określał tempo, wybierał kolory, następnie graficy tworzyli elementy fabuły, a animatorzy zajmowali się ich animacją. Powód wykonał na rzecz „P.” Sp. z o.o. m.in. Czołówki (...) – B., J., G., M., P., P. (o.tvp), Z., L., D., G., Ś., W., L., S., P., M. oraz Bufory – w., l., j., z., które następnie podlegały emisji na antenie Programu (...) S.A.

Pismami z dnia 15 listopada 2013 r. Telewizja (...) S.A. zgłosiła pozwanemu powyższe utwory, których reżyserem i autorem scenariusza był powód, jako te, za które także odprowadza ryczał liczony procentowo od jej przychodów.

W dniu 4 listopada 2011 r. powód zwrócił się do Telewizji (...) S.A. o przedstawienie wykazu emisji utworów (filmów animowanych), objętych umowami pomiędzy tą spółką a „P.” S.A. oraz sprawozdaniami przekazanymi organizacjom zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Telewizja (...) S.A. poinformowała powoda, że wszystkie stworzone przez niego utwory wykorzystywane jako oprawa graficzna (czołówki) oznacza jako filmy animowane oraz że wynagrodzenia za korzystanie z nich przekazuje do organizacji zbiorowego zarządzania w formie zryczałtowanej.

Sąd Okręgowy uznał, że Czołówki (...): B., J., G., M., P., Czołówka (o.), Z., L., D., G., Ś., W., L., S., P., M., jak również Bufory w., l., j., z. nie są filmami animowanymi.

Sąd Okręgowy przytoczył art. 70 pr. aut. będący podstawą roszczenia

powoda i stwierdził, że wobec braku definicji legalnej utworu audiowizualnego, o którym stanowi ten przepis, charakter utworów stworzonych przez powoda, w związku z nadawaniem których dochodzi dodatkowych wynagrodzeń trzeba ustalić z odwołaniem się do definicji utworu audiowizualnego przyjętej w umowie łączącej Telewizję (...) S.A. i pozwanego z dnia 11 sierpnia 2008 r., gdyż jej przedmiotem jest ustalenie wysokości i sposobu wypłaty wynagrodzeń dla współtwórców utworu audiowizualnego z tytułu nadawania utworów audiowizualnych przez Telewizję (...) S.A. W myśl tej umowy utworami audiowizualnymi są filmy fabularne kinowe, filmy fabularne telewizyjne, fabularne seriale, filmy i seriale animowane, filmy i seriale dokumentalne i paradokumentalne, telenowele, sitcomy oraz teatr telewizji, a nie są nimi reklamy, video - clipy i teledyski. Warunkiem uwzględnienia powództwa o wynagrodzenie było zatem wykazanie przez powoda, że wymienione w pozwie utwory stanowiły filmy animowane, gdyż tylko takie utwory są utworami audiowizualnymi w rozumieniu umowy łączącej Telewizję (...) S.A. i pozwanego. Utwory stworzone przez powoda, w związku z emisją których dochodzi wynagrodzenia nie mają takiego charakteru, nawet jeśli w umowie pomiędzy Telewizją (...) S.A. a producentem, na rzecz którego pracował zostały określone jako filmy animowane. Skoro dzieła powoda nie są utworami audiowizualnymi będącymi filmami animowanymi w rozumieniu umowy generalnej, to Telewizja (...) S.A. nie odprowadzała od nich wynagrodzenia, nawet jeśli w umowach z powodem i w oświadczeniach kierowanych do pozwanego traktuje utwory powoda jako objęte umową i obowiązkiem rozliczeń.

Przy rozpoznawaniu apelacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 5 stycznia 2016 r. powstało zagadnienie prawne przytoczone w sentencji, które Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 5 września 2017 r. przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że ocena zasadności powództwa wymaga w pierwszej kolejności odpowiedzi na pytanie, czy utwory, w związku z którymi powód dochodzi wynagrodzenia są utworami audiowizualnymi w rozumieniu art. 70 pr. aut. Na to pytanie Sąd Apelacyjny odpowiedział twierdząco, odmienne niż Sąd Okręgowy, zastrzegając jednak, że utwory te nie są filmami animowanymi. W taki też sposób kwalifikowała utwory powoda nadająca je Telewizja (...) S.A., która

nadto jeszcze przekazywała pozwanemu uzgodniony z nim ryczałt podlegający rozdysponowaniu między podmiotami uprawnionymi, o jakich mowa w art. 70 pr. aut.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, utwory audiowizualne, których dotyczy roszczenie powoda mają wprawdzie drobny charakter, ale były tak intensywnie eksploatowane, że nie sposób odmówić powodowi uprawnienia do tantiemy ustawowej, nawet gdyby założyć, że organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi władna była ustalić pewien minimalny próg eksploatacji, po przekroczeniu którego uznaje roszczenie o wypłacenie tej tantiemy za zasadne. Roszczenie powoda nie znajduje jednak oparcia w uchwale podjętej przez pozwanego i określającej zasady repartycji ryczałtu pobranego od podmiotów wykorzystujących utwory audiowizualne na poczet tantiem ustawowych, gdyż pozwany nie przewidział wypłaty wynagrodzenia za nadawanie utworów audiowizualnych o drobnym charakterze, nie podlegających zaliczeniu do kategorii filmów animowanych, choćby krótkich.

Sąd Apelacyjny wskazał, że ustawa pozostawia organizacji zbiorowego zarządzania określenie wszystkich kwestii odnoszących się do wysokości i zasad wypłacania tantiem ustawowych, o jakich mowa w art. 70 pr. aut. na rzecz wskazanych w tym przepisie podmiotów uprawnionych. Określenie mechanizmu repartycji przez organizację zbiorowego zarządzania znajduje podstawę w art. 106 ust. 1 i 3 pr. aut. i art. 29 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. - Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r. poz. 210). Zasady te muszą być stabilne i jednakowe w stosunku do wszystkich uprawnionych. Sąd Apelacyjny nie znalazł w przepisach prawa o stowarzyszeniach podstawy pozwalającej osobie powołującej się na ustawowe uprawnienie do wynagrodzenia za nadawanie jej utworów – pominięte jednak w ustalonym przez organizację zbiorowego zarządzania regulaminie redystrybucji środków – na zakwestionowanie regulaminu. Za wątpliwą uznał jednak możliwość określania wysokości tantiemy ustawowej *ad casu*, w sprawach inicjowanych przez poszczególnych uprawnionych o zasądzenie na ich rzecz wynagrodzenia, o jakim mowa w art. 70 pr. aut.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. O sposobie uregulowania w naszym systemie prawnym podstaw

dla roszczeń o wynagrodzenie za korzystanie z utworów audiowizualnych oraz o kierunku wykładni przepisów ustanawiających te roszczenia zdecydowała Dyrektywa Rady 92/100/EWG z dnia 19 listopada 1992 r. (Dz.U. UE L 346/61), ujednolicona następnie i zastąpiona Dyrektywą 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. (Dz.U. UE L 376/28) w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej. Zakładały one konieczność wprowadzenia unormowań zapewniających niezbywalne prawo do godziwego wynagrodzenia twórcom i wykonawcom. Zgodnie z dyrektywą godziwe wynagrodzenie może być przekazane w formie jednej lub więcej płatności każdorazowo przy zawieraniu umowy lub w terminie późniejszym. Powinno ono odpowiadać zakresowi wkładu odnośnych twórców lub wykonawców w fonogram lub film, przy czym „film” w rozumieniu dyrektywy oznacza udźwiękowione lub nieudźwiękowione utwory filmowe, dzieła audiowizualne lub ruchome obrazy. W przypadku przeniesienia lub cedowania przez twórcę lub wykonawcę swego prawa najmu fonogramu lub oryginału lub egzemplarza powielonego filmu na rzecz producenta fonogramu lub producenta filmu autor powinien zachować prawo do otrzymania godziwego wynagrodzenia za najem. W świetle dyrektywy, twórca lub wykonawca nie może zrzec się tego prawa, a jego wykonywanie może przenieść na organizację zbiorowego zarządzania, która go będzie reprezentować. Dyrektywa zapewnia Państwom Członkowskim swobodę, gdy chodzi o ustanowienie dalej sięgającej ochrony praw właścicieli praw twórców i wykonawców.

Podstawa roszczeń współtwórców utworów audiowizualnych o wynagrodzenie za korzystanie z nich ustalona została w art. 70 pr. aut. Przepis ten ustanawia domniemanie, że producent utworu audiowizualnego nabywa na mocy umowy o jego stworzenie albo o wykorzystanie już istniejącego utworu wyłączne prawa majątkowe do eksploatacji poszczególnych utworów, jakie złożyły się na utwór audiowizualny, a w pierwotnym brzmieniu obligował producenta utworu audiowizualnego do zapłaty, za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, reżyserowi, twórcom scenariusza, utworów muzycznych i słowno-muzycznych oraz odtwórcom głównych ról w utworze audiowizualnym – przez czas trwania do nich praw majątkowych –

wynagrodzenia proporcjonalnego do wpływów z tytułu rozpowszechniania utworu audiowizualnego w kinach oraz stosownego wynagrodzenia z tytułu najmu lub dzierżawy utworów audiowizualnych oraz ich publicznego odtwarzania.

Ustawą z dnia 9 czerwca 2000 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. Nr 53, poz. 637; dalej: „ustawa nowelizująca pr. aut.”), która weszła w życie z dniem 22 lipca 2000 r., ustawodawca zmienił adresata roszczeń o wynagrodzenie za korzystanie z utworu audiowizualnego, gdyż w miejsce producenta stali się nim „korzystający z utworu”, czyli tzw. użytkownicy. Zarazem jednak ustawodawca zwiększył liczbę pól eksploatacji wiążących się z obowiązkiem płatności tantiem, zwiększył krąg podmiotów uprawnionych do dodatkowego wynagrodzenia za korzystanie z utworów audiowizualnych, a także wyeliminował możliwość zrezygnowania przez indywidualnego autora z pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania przy pobieraniu dodatkowego wynagrodzenia za korzystanie z utworu audiowizualnego. Celem tej nowelizacji – jak wyjaśnił jej twórca w uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej pr. aut. (druk sejmowy nr 1382/III) – było między innymi zharmonizowanie prawa polskiego z prawem wspólnotowym, w tym z powołaną dyrektywą Rady 92/100/EWG z dnia 19 listopada 1992 r.

W związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 maja 2006 r., K 5/05 (OTK-A 2006, nr 5, poz. 59), którym art. 70 ust. 2 pr. aut. został uznany za niekonstytucyjny z uwagi na pominięcie w nim pewnych grup współtwórców utworów audiowizualnych, jako uprawnionych do dodatkowego wynagrodzenia, przepis ten z dniem 6 czerwca 2006 r. stracił moc, a krąg uprawnionych do wynagrodzenia za korzystanie z utworu audiowizualnego został przez ustawodawcę wyznaczony - w art. 70 ust. 2¹ pr. aut., dodanym ustawą z dnia 7 września 2007 r. (Dz.U. Nr 181, poz. 1293), który wszedł w życie z dniem 1 listopada 2007 r. - z odwołaniem się do szerokiego pojęcia „współtwórcy utworu audiowizualnego oraz artyści wykonawcy”.

2. Gdy chodzi o przedmiot, z którym ustawodawca powiązał z jednej strony obowiązek wypłacania wynagrodzenia przez korzystającego z niego, a z drugiej – uprawnienie do zażądania wynagrodzenia przez podmioty wskazane wyżej, to art. 70 pr. aut. konsekwentnie posługuje się określeniem utworu audiowizualny,

w zakresie którego niewątpliwie mieszczą się różne kategorie utworów objętych ochroną prawnoautorską, stworzonych przy wykorzystaniu rozmaitych i zmieniających się w czasie technik, możliwe jednak do wyspecyfikowania i powiązania w podgrupy. Podstawową i wspólną im wszystkim cechą – zgodnie z podejściem wypracowanym w orzecznictwie i zaakceptowanym przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 24 maja 2006 r., K 5/05 – jest to, że stanowią one przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, wyrażony za pomocą serii następujących po sobie obrazów, z dźwiękiem lub bez dźwięku, utrwalony na jakimkolwiek nośniku umożliwiającym wielokrotne odtwarzanie, wywołujący wrażenie ruchu.

Do zakwalifikowania konkretnego utworu do kategorii utworów audiowizualnych dochodzi po zbadaniu właściwych mu cech. W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny nie miał wątpliwości co do tego, że utwory w związku z którymi powód dochodzi roszczeń należy zaliczyć do kategorii utworów audiowizualnych.

3. Twórca utworu audiowizualnego oraz twórcy drobniejszych utworów, które weszły w skład utworu audiowizualnego uzyskują wynagrodzenie za ich stworzenie na podstawie umowy, w wykonaniu której powstały lub też umowy o wykorzystanie jako utworu audiowizualnego lub jego części utworów istniejących już wcześniej. Wynagrodzenie, o którym mowa w art. 70 ust. 2¹ pr. aut., jest innym wynagrodzeniem niż należne z tytułu samego udziału w tworzeniu dzieła audiowizualnego albo z tytułu udzielenia zezwolenia na wykorzystanie dzieła powstałego uprzednio. Ma ono dla współtwórców utworu audiowizualnego charakter dodatkowy i dotyczy określonych sposobów wykorzystywania utworu na pewnych polach eksploatacji. Podstawę do zażądania tego dodatkowego wynagrodzenia i jego wypłacenia tworzy art. 70 ust. 2¹ pr. aut. jako przepis ustawy.

Zobowiązany do zapłaty wynagrodzenia, o jakim mowa w art. 70 ust. 2¹ pr. aut. powinien być ten podmiot, który korzysta z utworu audiowizualnego w sposób przewidziany tym przepisem. Ustawodawca wprowadził jednak organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w relacje między korzystającym z utworu audiowizualnego na polach eksploatacji wymienionych w art. 70 ust. 2¹ pr. aut. i współtwórcą utworu oraz przewidział obligatoryjne pośrednictwo organizacji w wypłacaniu współtwórcom utworów audiowizualnych

wynagrodzeń należnych im na podstawie powołanego przepisu ze środków pochodzących od podmiotów wplacających ryczałtowo obliczone wynagrodzenie za korzystanie z tych utworów.

Dla organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi polski ustawodawca wybrał formę stowarzyszenia i założył, że podmioty zajmujące się zbiorowym zarządem będą działać na podstawie przepisów prawa o stowarzyszeniach. Stowarzyszenia są jedną z postaci dobrowolnych zrzeszeń obywateli, w których mogą oni realizować przyznaną im konstytucyjnie wolność zrzeszania się, tworzenia organizacji i działania w nich (art. 12 i 58 Konstytucji).

Stowarzyszenie stanowi korporacyjną osobę prawną, której konstrukcja zakłada, że przez czas jej istnienia członkowie pozostają z nią w szczególnych stosunkach prawnych, którym współcześnie przypisuje się charakter cywilny. Członkostwo w stowarzyszeniu jest oparte na zasadzie dobrowolności ale pozostaje pod ochroną sądową. Prawo o stowarzyszeniach nie przewiduje jednak podstaw odrębnego powództwa członka stowarzyszenia o uchylenie lub stwierdzenie nieważności albo ustalenie nieistnienia uchwał organów stowarzyszenia innych niż dotyczące jego stosunku członkostwa, a upoważnienia członka do wystąpienia z takim żądaniem nie można konstruować z odwołaniem się do przepisów innych ustaw, w tym w szczególności art. 189 k.p.c. Ustawodawca założył, że działanie stowarzyszenia podlega nadzorowi władz państwowych i przewidział instrumenty, przy wykorzystaniu których ów nadzór jest wykonywany. Jednym z nich jest przewidziana w art. 29 ust. 1 pkt 2 prawa o stowarzyszeniach możliwość zakwestionowania uchwały organów stowarzyszenia przez organy nadzorujące lub prokuratora (szerzej w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2015 r., III CZP 27/15, OSNC 2016 nr 3, poz. 31). Powyższe oznacza, że z żądaniami uchylenia uchwał organów stowarzyszeń zajmujących się zbiorowym zarządem prawami autorskimi mogłyby wystąpić nadzorujące je organy państwowe lub prokurator, gdyby organy te powzięły wątpliwości co do zgodności z prawem takich uchwał.

Twórcy utworów chronionych prawem autorskim, na rzecz których organizacja zbiorowego zarządu wykonuje nałożone na nią ustawowo obowiązki nie muszą być jednak jej członkami, a gdyby połączyła ich z organizacją

zbiorowego zarządu więź wynikająca z członkostwa w niej jako stowarzyszeniu, to i tak wynikające z niej prawa i obowiązki podlegałyby odrębnemu rozpatrywaniu od praw i obowiązków będących konsekwencją wykonywania przez organizację zbiorowego zarządu prawami autorskimi. Oba te stosunki prawne – a zatem i właściwe im prawa i obowiązki – mają bowiem inne źródło powstania i inną treść.

W każdym przypadku ustanowienia obowiązku przymusowego pośredniczenia organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w wykonywaniu przez twórców ich praw wobec korzystających z utworów, organizacje te są nie tylko upoważnione, ale i ustawowo zobowiązane do wykonywania zarządu powierzonym im repertuarem. Pozwany, jako organizacja zbiorowego zarządzania prawami do utworów audiowizualnych ma zatem obowiązek ściągania z rynku tantiem ustawowych, o jakich mowa w art. 70 ust. 2¹ pr. aut. oraz ich podziału między uprawnionych.

W art. 70 pr. aut. – wyznaczającym krąg podmiotów uprawnionych do uzyskania świadczeń (tantiem) oraz zobowiązanych do ich zapłaty za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządu, a ponadto określającym przedmiot (rodzaju utworu), w związku z eksploataowaniem którego na oznaczonych polach powstaje uprawnienie do zażądania świadczenia – ustawodawca zaniechał określenia zasad, według których organizacje mają dzielić zebrane tantiemy między uprawnionych. Zasady te muszą być zatem ustalone we własnym zakresie przez samą organizację, z uwzględnieniem wynikającego z art. 106 pr. aut. zakazu nierównego traktowania podmiotów uprawnionych. W konsekwencji organizacje zbiorowego zarządzania jako stowarzyszenia działające samorządnie w uchwałach ich organów statutowych muszą ustalać zasady repartycji kwot pobranych na podstawie art. 70 pr. aut. Ta kompetencja została im przyznana ustawowo, a jej wykonanie jest niezbędne dla osiągnięcia celów zbiorowego zarządu. Trafnie założył Sąd Apelacyjny, że działalność zbiorowego zarządu prawami autorskimi musi opierać się na stabilnych kryteriach stosowanych jednakowo wobec wszystkich uprawnionych, gdyż stosowanie odmiennych zasad wobec każdego twórcy byłoby sprzeczne z istotą zbiorowego zarządu oraz że zarząd zbiorowy wymaga szeregu uproszczeń, jeżeli ma być sprawny, gdyż nierealne jest, żeby każdy współtwórca utworu audiowizualnego uzyskał taką część opłat

odprowadzanych przez korzystających z utworów, jaka będzie odpowiadała ściśle rozmiarowi jego wkładu w powstanie utworu i zakresowi eksploatacji.

Uchwały organizacji zbiorowego zarządu nie mogą być – w braku ku temu podstaw – zaskarżone bezpośrednio przez współtwórców utworów chronionych przez poszczególne organizacje, niezależnie od tego, czy owi współtwórcy występowaliby w pozycji członków stowarzyszenia, jakim jest organizacja, czy tylko podmiotów zobowiązanych do dochodzenia za jej pośrednictwem uprawnień prawnoautorskich. Jeśli organizacja zbiorowego zarządu ustali sposób repartycji wynagrodzeń pomiędzy wszystkich potencjalnie uprawnionych do korzystania z jej pośrednictwa w zarządzie określonym repertuarem, to w innej sprawie niż dotycząca bezpośrednio oceny zgodności z prawem uchwały o zasadach repartycji także nie jest dopuszczalne kwestionowanie wysokości stawki za eksploatację poszczególnych kategorii utworów, czy wysokości stawki na rzecz poszczególnych grup uprawnionych twórców, ponieważ mogłoby doprowadzić do zachwiania zasady jednakowego traktowania uprawnionych.

Nie sposób jest jednak współtwórcom utworów audiowizualnych pominiętym przez organizację zbiorowego zarządu w przyjętych przez nią zasadach repartycji odmówić prawa do sądu w celu uzyskania ochrony przyznanego im ustawowo roszczenia, którego z woli prawodawcy nie mogą skierować bezpośrednio do korzystających z utworów. Zasady zbiorowego zarządu wymagają bowiem, żeby to organizacja go wykonująca ściągała wynagrodzenia od korzystających z utworów i następnie rozdzielała je pomiędzy uprawnionych twórców. Prawo do sądu twórca utworu audiowizualnego może się zatem zrealizować przez wystąpienie z żądaniem zasądzenia od organizacji zbiorowego zarządu wynagrodzenia za korzystanie z utworu w sposób określony w art. 70 pr. aut. Skuteczność ochrony prawnej udzielanej takiemu roszczeniu nie może zależeć wyłącznie od tego, czy uchwała organu statutowego organizacji zbiorowego zarządu przewiduje wynagrodzenie dla twórcy pewnego typu utworu audiowizualnego, w warunkach gdy sama ustawa przyznaje roszczenie o wynagrodzenie temu, kto jest twórcą utworu audiowizualnego, bez kategoryzacji i odwołania się do jakichś dalszych, bardziej szczegółowych wymagań, jakim utwór ten powinien odpowiadać. W ramach działalności będącej sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości sąd

związany jest tylko ustawą (art. 178 ust. 1 Konstytucji), a ewentualną kolizję między przepisem niższej rangi w hierarchii źródeł prawa a ustawą musi rozstrzygnąć na korzyść ustawy, na niej ostatecznie opierając rozstrzygnięcie, pomijając normę niższą pozostającą z nią w sprzeczności.

Oddając zbiorowy zarząd prawami autorskimi stowarzyszeniom ustawodawca niewątpliwie zakładał nawet znaczny zakres ich samorządności. Nie może to jednak oznaczać, że organizacje te wyznaczą krąg podmiotów, na rzecz których wykonują zarząd inaczej niż stanowi o tym ustawa czy że wyeliminują z zakresu podlegających przez nie zaspokojeniu niektóre z przewidzianych ustawą roszczeń, odnoszących się do chronionego przez nie, a zatem pozostającego w ich zarządzie repertuaru, czy pól jego eksploatacji. Twórca utworu będącego utworem audiowizualnym w rozumieniu art. 70 ust. 2¹ pr. aut. może zatem skutecznie dochodzić od właściwej organizacji zbiorowego zarządzania zapłaty wynagrodzenia przewidzianego w art. 70 ust. 2¹ pkt 3 pr. aut. także wtedy, gdy przyjęte uchwałą tej organizacji zasady repartycji nie przewidują wynagrodzenia za ten rodzaj utworów audiowizualnych.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak w sentencji.

aj